

Vereniging van
Nederlandse Gemeenten

Bind Bied Doe

VNG ADVIES EN AANPAK POLARISATIE EN RADICALISERING

Bind Bied Doe

VNG Advies en Aanpak Polarisatie en Radicalisering

Colofon

Projectleider mw. drs. N. Assen

Begeleider mw. Mr. J.E. Overdijk-Francis

Vormgeving en opmaak

VNG, Chris Koning

Inhoudsopgave

Inleiding	5
I OPZET EN UITVOERING ONDERZOEK	7
1. Inleiding	7
2. Uitvoering van het advies en aanpak traject	7
2.1 Voorbereiding	7
2.2 Gesprekken	8
2.3 Rapportage	8
3. Uitgangspunten	8
Gemeentelijke rol en positionering	8
II ONDERZOEK: advies en aanpak	11
1. Polarisatie en radicalisering: een probleem en aanpak apart	11
2. Binding vergt leiderschap en empathie!	11
3. Regie op polarisatie en radicalisering	12
3.1 Het verkrijgen van informatie: sturen op de gemeentelijke netwerken	12
3.2 Het bouwen van een passend intern en extern netwerk	13
4. Een aantal beleidsmatige handreikingen	13
4.1 Integratie	13
4.2 Jeugd en/of onderwijs	14
4.3 Veiligheid	14

5	Borging	14
5.1	Het verkrijgen van informatie	14
5.2	Het opbouwen van een intern en extern netwerk	15
5.3	Goede voorbeelden	16
5.3.1	Extreem Rechts > project deradicalisering extreem rechtse jongeren	16
5.3.3	Dierenrechtenextremisme > protocol Rijswijk	18
5.3.4	Linksextremisme	18
5.3.5	Overkoepelend project > Actieplan Weert polarisatie en radicalisering 2008-2011	18
	Bijlagen	19

Inleiding

“Wat ons bindt is de kans van nu op morgen: alle Nederlanders hebben hun Nederlandse toekomst gemeen¹.

Wij doen een appel op allen die kunnen sturen op de maatschappelijke beeldvorming, om bij te dragen aan waardering van diversiteit in plaats van afwendings.

De Nederlandse geschiedenis wordt sinds mensenheugenis gekenmerkt door golven van instroom van mensen die om allerlei redenen hier een betere toekomst zien dan in hun land van herkomst. Zoals zij deel uitmaken van de Nederlandse geschiedenis hebben zij bijgedragen aan de identiteit die nu wordt beschouwd als “de” Nederlandse identiteit, in al zijn diversiteit.

Het is de verantwoordelijkheid van onze generatie om dezelfde ontwikkeling die zich nu weer voordoet, verder te brengen naar individueel en collectief welbevinden. Het openbaar bestuur heeft in het bijzonder de taak om de positief gerichte krachten in de samenleving zichtbaar te maken en te stimuleren. Die positieve krachten zijn een inspiratiebron voor hen die twifelen over de waarde van een multiculturele samenleving.

Namens de samenleving moeten overheden bevorderen dat diversiteit een stimulans is voor de gezamenlijke kansrijke toekomst. Zo is Nederland door de eeuwen heen letterlijk en figuurlijk wijzer geworden van haar diverse bevolkingssamenstelling. Daar hoort een attitude bij die ruimte geeft voor het in bepaalde opzichten verschillend zijn van individuen en groepen. Niet volledige assimilatie is de oplossing, maar de inspiratie voor de gezamenlijke toekomst. Die begint bij de bereidheid en de wil om je in te leven in anderen”.

¹ Een excerpt uit het statement dat staat opgenomen onder www.houdenvandewereld.nl. Ondertekenaars van dit statement zijn o.a. Doekle Terpstra, Henri Lenferink, Wim Cornelis, Hans Dijkstal, Han Entzinger, Halleh Ghorashi, Bort Koelewijn, Mariette de Haan, Ahmed Marcouch, Anil Ramdas, Ruud Vreeman, Jos Wiene, Corine de Ruiter en Ineke Sluiter

I OPZET EN UITVOERING ONDERZOEK

1. Inleiding

In het actieplan polarisatie en radicalisering 2007-2011 van het Rijk krijgt het lokale niveau een centrale rol toebedeeld. De gemeente vervult hierbinnen de regiefunctie. Om gemeenten beter te kunnen ondersteunen bij hun taak heeft VNG ervoor gekozen een advies en aanpak neer te zetten samen met gemeenten. Om tot dit advies te komen hebben we een onderzoek uitgevoerd. De voorbereiding en uitkomsten van dit onderzoek zijn in het stuk verwerkt. In het advies geven we wat handreikingen voor gebruik.

2. Uitvoering van het advies en aanpak traject

2.1 Voorbereiding

Onderzoeksmethode

Voor de uitvoering van het advies en aanpak traject zijn verschillende onderzoeksmethoden overwogen. Na het formuleren van de te stellen vragen is gekozen voor het voeren van intensieve gesprekken met portefeuillehouders en ambtenaren van 11 gemeenten. Overweging hierbij was dat de aard van de vragen en de te verwachten informatie zich het beste voor deze aanpak leende. In tweede instantie zijn 37 bestuurders en ambtenaren telefonisch geïnterviewd over polarisatie en radicalisering in hun gemeente. Interessante bevindingen uit deze gesprekken hebben tevens bijgedragen aan de totstandkoming van dit advies.

Daarnaast hebben we gebruik gemaakt van aanvullende informatie die beschikbaar is gesteld door het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, te weten:

- Actieplan polarisatie en radicalisering 2007-2011
- Evaluatieonderzoek van de projecten die zijn uitgevoerd in het kader het actieplan P&R 2007-2011
- Good practices
- IWG stukken
- Kennis en expertise vanuit BZK en NUANSA

Keuze van gemeenten

De VNG heeft een aantal gemeenten benaderd die in het onderzoek betrokken zouden worden. Overwegingen bij de keuze waren grootte en regio.

Toelichting voor de gemeenten

Ter voorbereiding van en toelichting op de gesprekken zijn aan de gemeenten een brief en de opgestelde vragenlijst toegestuurd. De brief en vragenlijst staan in bijlage 1.

2.2 Gesprekken

De gemeenten en de contactpersonen waarmee gesproken is, staan in bijlage 2.

2.3 Rapportage

Het geven van een beeld uit de verschillende gesprekken leidt onvermijdelijk tot het maken van opsommingen van allerlei meningen, ervaringen en feiten die tijdens de gesprekken naar voren gekomen zijn. Wij hebben in dit stuk ervoor gekozen de rode draden, interessante benaderingen en opmerkelijke citaten te verweven in een stuk waarin de gemeenschappelijkheid en inspiratie van de verhalen centraal staat.

3. Uitgangspunten

Wij hebben in de gesprekken aangegeven uit te gaan van de 4 gehanteerde thema's waar polarisatie en radicalisering zich kan voordoen, namelijk:

- Islamitisch-extremisme
- Rechtsextremisme
- Linksextremisme
- Dierenrechtenextremisme

Aan de resultaten ligt de vooronderstelling ten grondslag dat gemeenten zich ervan bewust moeten zijn dat polarisatie en radicalisering gaande kan zijn in hun gemeente. Tegelijkertijd verwachten wij van gemeenten dat als er iets gebeurt, dat ze een plan en/of beleid hebben in verband met de hoge impact op de omgeving van dergelijke incidenten.

In de uitnodiging voor het gesprek is gevraagd om een interview met de portefeuillehouder. We hadden van te voren ingeschat dat we deels zouden praten met de wethouder integratie, deels met de wethouder onderwijs/jeugd en deels met de burgemeester. Opvallend was dat dit bijna altijd de burgemeester bleek te zijn.

Islamitisch-extremisme, rechtsextremisme, linksextremisme en dierenrechtenextremisme zijn heel verschillende thema's. Dierenrechtenextremisme is in de gesprekken nauwelijks aan de orde geweest. Voor gemeentelijk handelen bij dierenrechtenactivisme en -extremisme verwijzen we naar de brochure van BZK op de VNG website: <http://www.vng.nl/Documenten/Extranet/Actuele%20berichten/brochure%20dierenextremisme%20voor%20gemeenten.pdf> .

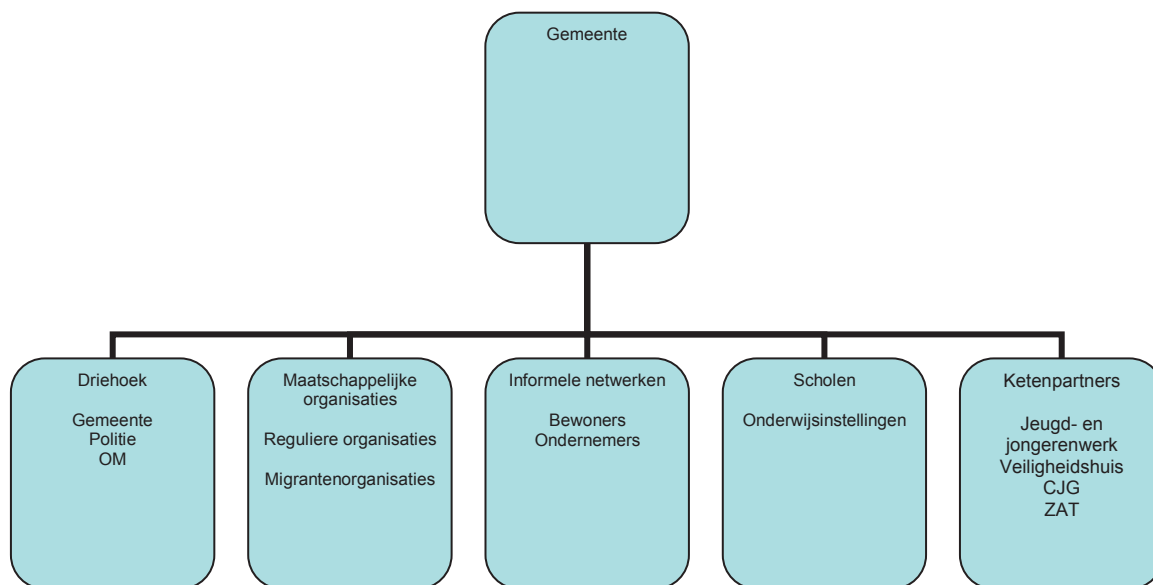
Overige informatie over het project en subsidie vindt u in bijlage 3.

Gemeentelijke rol en positionering

De gemeentelijke rol bleek in alle gevallen onomstreden. Het hele verhaal rond herkennen en erkennen van de signalen van polarisatie en radicalisering valt of staat met betrokkenheid en binding. Dit geldt voor de persoon en het handelen van bestuurders en ambtenaren, maar vooral ook van de men-

sen die vanuit de (informele) netwerken ogen en oren voor de gemeente vormen.

Ook vanuit positionering blijkt de rol van de gemeente helder. De gemeente zit dicht op veel organisaties en beschikt daarmee over de meest integrale informatiepositie. Informatiepositie is een van de belangrijkste taken van de gemeente. Van daaruit kan de gemeente ook weer via subsidies of via aanwezigheid in de structuren invloed uitoefenen dat signalen veilig en effectief opgepakt worden.

II ONDERZOEK: advies en aanpak

1 Polarisatie en radicalisering: een probleem en aanpak apart

Polarisatie en radicalisering gaan in basis over verscherpte tegenstellingen in ideologie en emoties, zaken die onlosmakelijk een rol moeten spelen bij de aanpak. De gesproken gemeenten bevestigden keer op keer dat ze hun taak vooral aan de proactie en preventiekant zien, immers al bij het ontstaan van incidenten gaan er heel andere trajecten lopen waar ook heel andere spelers aan de bal zijn.

Juist omdat het gaat over tegenstellingen is vanuit de gemeente in proactieve zin inzet op overbrugging van deze tegenstellingen gewenst. Dat begint al bij de portefeuillehouder. In alle gevallen werd aangegeven dat het verstandig zou zijn om de burgemeester portefeuillehouder van dit onderwerp van beleid te maken. De burgemeester kan te allen tijde meer boven partijen staan en bij een onderwerp dat gaat over verscherpte tegenstellingen lijkt dit dan ook een aannemelijke keuze.

2 Binding vergt leiderschap en empathie!

Binnen de rampen- en crisisbeheersing wordt wel eens gesproken over de 4 rollen van de burgemeester:

- burgervader
- boegbeeld
- bestuurder
- beslisser

Voor polarisatie en radicalisering zou je kunnen zeggen dat het in overwegende mate gaat om de eerste twee rollen, namelijk burgervader en boegbeeld. Specifieker hebben we het empathisch vermogen van de burgervader nodig en het leiderschap van het boegbeeld. In praktisch alle leiderschapshandboeken van de 21ste eeuw wordt empathisch vermogen als een van de belangrijkste leiderschapskwaliteiten gezien. Van burgemeesters wordt dus als het ware `modern leiderschap`gevraagd.

We sluiten hierbij aan bij de centrale stelling uit “stille waarden” van Harrie Aardema² die in algemene zin aangeeft dat gemeenten efficiënter en effectiever kunnen functioneren als bestuurders en managers waar mogelijk het accent verschuiven van een normatieve wijze van aansturing naar een werkwijze die meer is gebaseerd op wat hij noemt “stille waarden”.

Stille waarden hebben te maken met onderlinge drijfveren van mensen en groepen, de vaak verborgen motieven en principes, de ongeschreven regels in het informele circuit.

“Stille waarden” zijn natuurlijk niets nieuws. Of signalen worden herkend en doorgegeven aan de gemeente hangt af van alle betrokken personen en dat geldt voor een thema als polarisatie en radicalisering in het bijzonder hebben alle gemeenten in de interviews teruggegeven.

3 Regie op polarisatie en radicalisering

Onder gemeentelijke regie worden doorgaans de volgende acties door gemeenten onderscheiden:

- 1 het verkrijgen van informatie
- 2 het inzetten van mensen/middelen en het maken van beleid
- 3 het bouwen van een passend intern en extern netwerk

Deze drie pijlers vormen de voorwaarden voor sturing op beleid ofwel voor maatschappelijke effectiviteit. De mate waarin dit slaagt, kan worden afgemeten aan de diverse beleidsvelden.³

Als we dit verhaal specificeren naar polarisatie en radicalisering, dan zijn vooral het verkrijgen van informatie en het bouwen van een passend intern en extern netwerk van belang om effectief te kunnen zijn. Het gaat immers bij deze thematiek om het verkrijgen van signalen en het kunnen wegzetten van deze signalen naar partijen die dit kunnen oppakken.

3.1 *Het verkrijgen van informatie: sturen op de gemeentelijke netwerken*

Als we het verhaal van “stille waarden” koppelen aan het sturen op de gemeentelijke netwerken dan staat het mensgerichte denken centraal. De accenten bij het mensgerichte denken zijn gericht op menselijke waarden, meer bottom-up en informeel. Er horen vaardigheden bij die te maken hebben met stimuleren en samenbrengen van mensen. We hebben het dus voor de portefeuillehouder wederom over het boegbeeld en de burgervader.

De netwerken en maatschappelijke organisaties die in het kader van polarisatie en radicalisering van belang zijn onder andere:

- Scholen
- Politie
- Veiligheidshuis
- Jeugd-/jongerenwerkers
- Ondernemers
- Bewoners
- Migrantenorganisaties
- OM
- ZAT
- CJG

Alle gemeenten hebben aangegeven dat als er incidenten of signalen zijn op het terrein van polarisatie

² prof. Dr. H. Aardema, “Stille Waarden”, een reflectie op overnormering in publiek management (2005)

³ benchmark sturen op veiligheid, SGBO

en radicalisering die bekend zijn bij politie en/of OM, dat deze altijd worden besproken in de driehoek. Voor de andere partijen moet de gemeente meer moeite doen om de signalen binnen te krijgen. Om van deze partijen informatie te krijgen over eventuele signalen is het meer van belang dat de relatie goed is. Investeren in de relatie met deze partijen is dus noodzakelijk. Een van de gemeenten gaf als tip voor de structuur nog mee dat ze aanvullend op het driehoeksoverleg ook een vijfhoekoverleg kennen. In de vijfhoek zijn, naast de driehoekspartijen, ook jeugd en zorg vertegenwoordigd. Dit zou een plek kunnen zijn om de relatie tussen de partijen op te bouwen of te continueren.

3.2 *Het bouwen van een passend intern en extern netwerk*

Voor polarisatie en radicalisering bestaat naast de functie van de burgemeester eigenlijk geen enkele andere specifieke functie waarvan we kunnen zeggen dat we die als voorwaarde zouden willen voorstellen aan gemeenten. Dus een gepaste gemeentelijke infrastructuur van functies en posities zal binnen elke gemeente anders worden ingevuld. Wel hebben alle gemeenten in de interviews aangegeven dat de juiste gemeentelijke infrastructuur moet worden gekoppeld aan de mensen die op sleutelposities binnen en buiten de gemeente zitten en die dit ook daadwerkelijk vorm en inhoud kunnen geven.

Van een gemeente vergt dit flexibiliteit, want het gaat bovenal om het investeren in contacten met genoemde partijen en in informele contacten. Ingezet zou moeten worden op de dynamiek van de uitvoerders. Dat wil zeggen dat de voorwaarde is dat je betrokken en sensitieve ambtenaren in de uitvoering zet die echte netwerkers zijn. Op deze wijze wordt het verkrijgen van signalen geoptimaliseerd en kan de aanpak gestalte krijgen.

4. Een aantal beleidsmatige handreikingen

Nederlandse gemeenten zijn complexe organisaties. Ze kennen een grote variëteit aan processen, een grote variëteit aan sturingsmechanismen (politiek, ambtelijk, extern) en – juist door en vanuit deze diversiteiten – veel verschillende criteria om de eigen activiteiten te beoordelen. Om te veronderstellen dat we concrete handreikingen kunnen doen op een onderwerp als polarisatie en radicalisering kan bij praktijkmensen verzuchtingen oproepen als: zouden wij dat nou ook moeten? Toch willen we een poging doen om met een aantal beleidsmatige handreikingen te komen.

In de gesprekken met gemeenten kwam naar voren dat het helemaal niet nodig is om polarisatie en radicaliseringbeleid te hebben. De gemeentelijke taak is toch grotendeels preventief, zeker de aanpak op deze thema's. Beleid en maatregelen op deze thema's zijn dan ook al vaak binnen regulier beleid aanwezig. Vaak is het een kwestie van de juiste accenten leggen en informatie verkrijgen via de juiste kanalen. De vraag die hierop volgt is natuurlijk "en wat zijn die juiste accenten dan?" Hierbij kan aan de volgende inbeddingfacetten binnen integratie-, jeugd- en veiligheidsbeleid worden gedacht.

4.1 *Integratie*

Integratie is in vier onderdelen te onderscheiden: positionering, accultatie, interactie en identificatie. Positionering is het innemen van een positie in het onderwijs, op de arbeidsmarkt en in de woningmarkt. Accultatie is het verwerven van kennis en vaardigheden om te kunnen deelnemen aan de samenleving. Ten derde houdt integratie interactie in: Het opbouwen en aangaan van sociale contacten, vriendschappen en huwelijken, die etnische groeps grenzen overschrijden. Integratie is niet een beleidsterrein dat zich pur sang leent om polarisatie en radicalisering tegen te gaan. Het is natuurlijk toch een ander onderwerp. Wel biedt integratie mogelijkheden om signalen te ontvangen, tegenstellingen te onderkennen, te voorkomen en kan specifieke focus op een bepaalde groep worden gelegd.

Daarnaast kan juist binnen het integratiebeleid de antennefunctie goed werken voor polarisatie en radicalisering via:

- Integratieprojecten: integratieprojecten stellen een gemeente in contact met maatschappelijke organisaties en migrantenorganisaties die signalen kunnen opvangen
- Specifiek beleid

4.2 Jeugd en/of onderwijs

Bij deze terreinen gaat het veelal over de beleidsdoelstelling om in te zetten op het voorkomen van polarisatie. Dit kan je als gemeente doen door bijvoorbeeld goede contacten te onderhouden met het Centrum voor Jeugd en Gezin, onderwijzers en welzijnswerkers. Ook kan een gemeente jeugd- en jongerenwerkers en welzijnswerkers (laten) trainen en preventieve projecten faciliteren in het onderwijs. Daarnaast is het ook van belang bij dit thema in te steken op het voorkomen van radicalisering. Het gaat dan vooral om het alert zijn op jongeren die zich gaan isoleren. Onder goede voorbeelden worden een aantal voorbeelden op het terrein van jeugd en/of onderwijs gegeven. Daarnaast zijn er nog tal van goede projecten te vinden op de website van NUANSA, bereikbaar via www.nuansa.nl.

4.3 Veiligheid

Binnen veiligheid gaat het vooral om het signaleren van radicaliseringstendensen. Radicaliseringstendensen zijn, bij signalen, onderwerp van gesprek binnen de driehoek. Maatregelen die vanuit veiligheid zouden kunnen worden ingezet zijn:

- opzetten van een meldpunt
- trainen van professionals
- Veiligheidshuizen; veiligheidshuizen zouden een bijzondere rol kunnen vervullen. Alle partijen die op het terrein van jeugd en veiligheid actief zijn, worden hierin vertegenwoordigd. In het veiligheidshuis worden signalen gedeeld en vervolgens opgepakt. Met het oog hierop zou het veiligheidshuis op het terrein van polarisatie en radicalisering een meerwaarde kunnen bieden als partner.

5 Borging

Bij polarisatie en radicalisering gaat het om informatievoorziening en het bouwen van een effectief intern en extern netwerk. Hier zal de borging op moeten plaatsvinden. Dat betekent dat hier een structuur voor zal moeten worden gevonden. Hoe kan dit eruit zien?

5.1 Het verkrijgen van informatie

In feite gaat het hier over binding en borging van goede contacten met ketenpartijen, maatschappelijke organisaties en informele netwerken. De vraag is dus eigenlijk hoe je als gemeente het verhaal van vinden en binden kunt borgen in je organisatie.

Vinden kan in ieder geval plaatsvinden op de volgende drie manieren:

- Via de subsidierelatie;
- Via informele contacten;
- Via contacten van bijvoorbeeld straat coaches etc.

Gemeenten kunnen partijen binden als een belangrijke uitdaging wordt neergelegd om te presteren. Daarnaast zal de gemeente een klimaat moeten creëren waar de betrokken partijen iets voor elkaar over hebben en met elkaar willen samenwerken.

Een van de geïnterviewde gemeenten heeft als hartenkreet meegegeven om vooral niet in te zetten

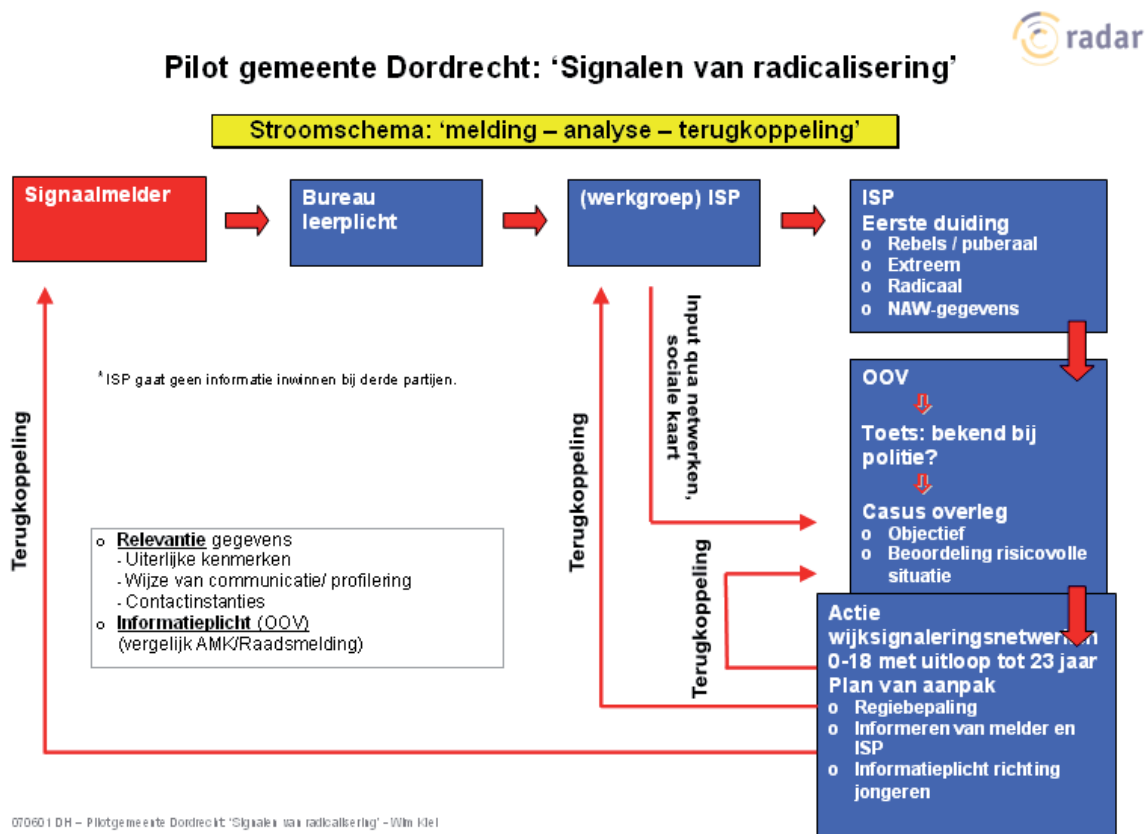
op officiële instituten of protocollen om polarisatie en radicalisering aan te pakken. Kernwoorden zijn laagdrempeligheid, bereikbaarheid, informele netwerken, binding en betrokkenheid. Dus de opgave aan elke gemeente is: hoe krijg je het voor elkaar dat er optimaal wordt samengewerkt en uitvoering met partijen en informele netwerken plaatsvindt?

Het antwoord op deze vraag kan het VIS-model⁴ brengen. VIS staat voor Veiligheid, Invloed en Samenwerken. Vooral bij een onderwerp als polarisatie en radicalisering is de behoefte bij partners aan veiligheid groot. Betrokkenen moeten veilig signalen kunnen uitwisselen en veilig kunnen praten over een aanpak. Een veilige basis maakt het gemakkelijk en aantrekkelijk een bijdrage te leveren. De gemeente kan die basis voor ze leggen. Als de kust vervolgens veilig is, is het van belang dat alle betrokken partijen hun eigen (unieke) bijdrage kunnen leveren. Hierbij is het essentieel dat die inzet door anderen gezien, gehoord en gewaardeerd worden. Om dit laatste te kunnen bewerkstelligen zijn de sensitieve kwaliteiten van de betrokken gemeentelijke ambtenaar onontbeerlijk. Vervolgens kan samenwerking schijnbaar vanzelf gaan. Het VIS-model laat zien dat samenwerking alleen kan floreren bij voldoende veiligheid en vertrouwen. VIS is het beste recept voor samenwerking.

5.2 Het opbouwen van een intern en extern netwerk

Infrastructuur gaat over wie heb je nodig om signalen te ontvangen en wie moet je bij elkaar halen als er een signaal binnenkomt? Zoals al eerder aangegeven zal elk blauwdruk dat je hiervoor aanreikt geen recht doen aan de specifieke gemeentelijke praktijk. Toch heeft een van de geïnterviewde gemeenten een stroomschema opgesteld dat wellicht handvatten geeft aan andere gemeenten.

Hieronder wordt het voorbeeld van Dordrecht weergegeven dat ook te verkrijgen is via www.nuansa.nl:

4 Anne de Graaf & Klaas Kunst, Einstein en de kunst van het zeilen: een zoektocht naar de nieuwe rol van de leidinggevende, 2005 (16/18)

5.3 Goede voorbeelden

Hieronder worden 5 goede voorbeelden van projecten gegeven. We willen niet de indruk wekken dat dit de beste voorbeelden zijn, maar het geeft een beeld van projecten die in het land zijn uitgevoerd of in uitvoering zijn. Op de website van NUANSA worden tal van goede gemeentelijke voorbeelden beschreven. Deze website is te vinden via www.nuansa.nl

5.3.1 Extreem Rechts > project deradicalisering extreem rechtse jongeren

Tussen 2002 en 2006 namen de problemen rond racisme en extremisme in Nederland een hoge vlucht. In Duitsland en Scandinavië kende men dezelfde problematiek en vond een oplossing door middel van 'Exit'-initiatieven: het stimuleren van deradicalisering. Naar aanleiding daarvan werd in 2007 en 2008 een experimenteel project opgezet in Eindhoven en Winschoten naar de deradicalisering van extreem rechtse jongeren. Het project is op de voet gevolgd door de Universiteit Leiden en de Anne Frank Stichting. De *Monitor Racisme en Extremisme, Deradicalisering in de praktijk*, gepubliceerd door de Anne Frank Stichting en Amsterdam University Press, analyseert het experiment.

Probleemstelling

Zijn 'Exit'-initiatieven, zoals uitgevoerd in Scandinavië en Duitsland, toepasbaar in Nederlandse gemeenten?

Beschrijving

Voor het project hebben drie organisaties samengewerkt: het FORUM (Instituut voor Multiculturele Ontwikkeling), het IMES (Instituut voor Migratie- en Ethische Studies) en de *Monitor Racisme & Extremisme*. Door de *Monitor Racisme & Extremisme* werd nauw gekeken naar de ontwikkeling van de pilot en het effect op radicale structuren in de twee gemeentes. Om dit op een goede manier te doen zijn eerst gegevens verzameld door kennisneming van relevante publicaties. Vervolgens is het gehele pilottraject gevolgd in beide gemeentes, verschillende vergaderingen zijn bijgewoond en eindrapportages geraadpleegd. Ook zijn er met betrokkenen van het FORUM en een gederadicaliseerde jongere interviews gehouden.

Conclusies

- Voor een goed functionerend project is een goede structuur belangrijk waarbij taakverdelingen duidelijk zijn.
- Bij een dergelijk project als deze valt aan te bevelen om nauw samen te werken met de reclassering.
- Om meer uit een deradicaliseringsproject te halen zijn meer diepgravende gesprekken over gedrag, opvattingen en mogelijkheden met de jongeren belangrijk.
- Betrokkenheid en goede aansturing op bestuurlijk niveau en samenwerking tussen instanties zijn onmisbaar voor een deradicaliseringsproject.
- Het primaat van bestrijden van radicalisme ligt bij de lokale overheid, helaas zijn deze vaak afwachtend en handelen niet preventief maar repressief.

5.3.2 Islamitisch extremisme > pedagogiek in de Moskee

In opdracht van de gemeente Rotterdam is in 2006 door het Verwey-Jonkerinstituut en Forum bij een drietal moskeeorganisaties onderzoek gedaan naar het pedagogisch klimaat. Uit dit onderzoek bleek dat het onderwijskundige niveau binnen deze moskeeorganisaties te laag was. Als niet-officiële onderwijsinstelling bleek het voor deze moskeeën lastig om uit eigen beweging hier verandering in aan te brengen. De onderzoekers gaven aan dat zij het noodzakelijk achtten dat in samenwerking tussen de Stichting Platform Islamitische Organisaties Rijnmond (SPIOR) en de gemeente Rotterdam hier verandering in zou worden gebracht. Basis voor handelen vonden zij in de nota Meedoen of Achterblijven: "*Er kan worden aangesloten bij de initiatieven van SPIOR vanuit de gemeentelijke nota 'Meedoen of*

achterblijven', waarin extra scholing en intervisie voor leraren (binnen het moskeeonderwijs) centraal staat".

Door een samenwerkingsverband tussen gemeente Rotterdam, SPIOR en de Transfergroep als professionele uitvoerder, worden de onderwijskundige medewerkers in staat gesteld zich verder te professionaliseren.

Korte projectbeschrijving

In het project worden onderwijskundige medewerkers intensief getraind op didactische en pedagogische vaardigheden. Het traject betreft minimaal 17 bijeenkomsten waarin, naast de aandacht voor didactiek en pedagogiek, ook de onderwerpen polarisatie en radicalisering een plek krijgen. Dit wordt gedaan door aandacht te besteden aan onderwerpen als de normen en waarden van de Nederlandse rechtsstaat, uitleg over de begrippen radicalisering en polarisatie en van daaruit over de voedingsbodem ervan en de bewustwording ervan.

Doelstellingen

- Bijdragen aan onderwijs gericht op het leven als moslim in Nederland en daarmee aan een positieve identiteitsvorming van de kinderen als Nederlands burger.
- Inhoudelijk aandacht besteden aan de onderwerpen normen en waarden van de Democratische rechtsstaat, polarisatie en radicalisering, bewustwording creëren
- Het leveren van een bijdrage aan de structurele verbetering van het pedagogisch-didactische klimaat van het onderwijs dat plaatsvindt in de moskeeën en islamitische verenigingscentra in Nederland.
- Pedagogische uitwisseling en afstemming met de ouders van de leerlingen en met samenwerkende instellingen, zoals basisscholen, die met de leerlingen te maken hebben.
- Het betrekken van de ouders bij het geven van informatie over de democratische rechtstaat waar zij deel van uitmaken en het tegengaan van radicalisering en polarisatie.
- Een bijdrage te leveren aan pedagogische innovatie van leerkrachten die werkzaam zijn in moskeeën en islamitische verenigingen en stichtingen die Koran en taalonderricht verzorgen aan kinderen door het beschrijven van de resultaten van dit project en het doen van aanbevelingen voor ondersteuning van moskeeën en islamitische verenigingen en stichtingen, in het bijzonder de pedagogische ondersteuning van de begeleiders/leerkrachten van de kinderen.

Wat is er nieuw aan dit project?

- In dit project is aandacht voor didactiek en pedagogiek van onderwijskundige medewerkers buiten het reguliere onderwijscircuit. Het ISPR vindt het belangrijk dat er aandacht is voor de pedagogische en didactische vaardigheden van de onderwijskundige medewerkers, zodat zij na het volgen van de opleiding in staat zijn cursisten (jong & oud) op een andere, verantwoorde manier te benaderen en educatie te bieden.
- Het project besteedt aandacht aan de samenleving, democratie, polarisatie en radicalisering. Doordat hierbij aandacht wordt gevraagd bij zowel kinderen als ouders voor de wijze van samenleven, het democratisch bestel en het tegengaan van radicalisering en polarisatie, wordt zelfreflectie bevorderd. Op deze manier krijgt het overbrengen van normen en waarden van de Nederlandse rechtsstaat op concrete wijze vorm, bij zowel ouders als kinderen.

Bijkomstige voordelen voor de aanpak van radicalisering en polarisatie

- Een spin-off van het project door gerichte training op maat. Gerichte opleiding aan personen die in contact staan met groepen waarbinnen radicalisering en/of polarisatie een rol kan spelen, blijkt in praktijk erg effectief voor bewustwording van de eventuele problematiek, de aanpak ervan en het 'doorverteleffect' naar collega's. De verwachting is dat dit project dezelfde spin-off heeft.

Eventuele herkenning van signalen. De deelnemers zijn, zodra getraind op het onderwerp, beter in staat om radicalisering danwel polarisatie (in een beginnend stadium) te herkennen en mee te werken aan een effectieve interventie. Mede daarom is het ISPR verheugd dat SPIOR juist deze groep onderwijskundige medewerkers van moskeeën en islamitische verenigingscentra, intensief gaat trainen.

Islamitisch extremisme > Aanpak Slotervaart

In Slotervaart staat radicalisering van moslimjongeren al jaren hoog op de bestuurlijke agenda. Het actieplan tegen radicalisering uit 2007 heeft al resultaten geboekt. Daarnaast ontwikkelt de gemeente nog steeds nieuwe instrumenten om radicalisering onder moslimjongeren tegen te gaan.

Meer informatie over deze aanpak kunt u vinden op de website van het stadsdeel Slotervaart via www.slotervaart.amsterdam.nl.

5.3.3 Dierenrechtenextremisme > protocol Rijswijk

In de brochure dierenrechtenextremisme van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties wordt ingegaan op het verschijnsel dierenrechtenextremisme en welke middelen u als gemeente ter beschikking staan om het te voorkomen en te bestrijden. Als voorbeeld in deze brochure wordt de aanpak van de gemeente Rijswijk genoemd. De brochure is te vinden via [http://www.vng.nl/Documenten/Extranet/Actuele%20berichten/brochure %20dierenextremisme%20voor%20gemeenten.pdf](http://www.vng.nl/Documenten/Extranet/Actuele%20berichten/brochure%20dierenextremisme%20voor%20gemeenten.pdf).

5.3.4 Linksextremisme

Hiervan zijn geen voorbeelden bekend.

5.3.5 Overkoepelend project > Actieplan Weert polarisatie en radicalisering 2008-2011

De gemeente Weert heeft een vierjarig plan geschreven ter versterking van de weerbaarheid en binding in hun gemeente. Het actieplan bevat 13 concrete activiteiten. Meer informatie over de project is te vinden op de website van de gemeente Weert via www.weert.nl.

Bijlagen

BIJLAGE 1

Het college

doorkiesnummer
(070) 3738020

onderwerp
VNG visie-ontwikkeling
polarisatie radicalisering

uw kenmerk

ons kenmerk
BAWI/N200901265

bijlage(n)

1

datum

Geacht college,

Aanleiding

In het actieplan polarisatie en radicalisering 2007-2011 van het Rijk krijgt het lokale niveau een centrale rol toebedeeld. De gemeente vervult hierbinnen de regiefunctie. De complexiteit van het probleem zorgt echter voor een aantal knelpunten om tot een adequate lokale aanpak te komen. Om gemeenten zo effectief mogelijk te kunnen ondersteunen bij het vormgeven van een aanpak heeft de VNG ondersteuning aangeboden.

Per 1 oktober 2009 is projectleider polarisatie en radicalisering drs. N. Assen hiervoor aangesteld. Doelstelling is gemeenten te ondersteunen bij de aanpak van polarisatie en radicalisering en het structureel vorm en inhoud te geven aan dit beleidsterrein.

Aanpak

Wij richten ons hierbij eerst op het neerzetten van een visie op deze thematiek. Een visie die aansluit bij de mogelijkheden, maar ook onmogelijkheden van de gemeentelijke praktijk. Voor de totstandkoming van deze visie hebben wij gekozen voor een intensieve persoonlijke benadering van een aantal gemeenten. De gemeenten kiezen we aan de hand van een aantal criteria. Overwegingen bij deze keuze zijn aard en omvang problematiek, de bevolkingssamenstelling, grootte en geografische spreiding.

De gekozen gemeenten sturen wij vooraf een vragenlijst toe. In de bijlage treft u deze vragenlijst aan. Op basis van deze vragenlijst wordt met u een gesprek gevoerd. Doel van deze benadering is om inzicht te krijgen in de reacties van de gemeenten over een gemeentelijk polarisatie en radicaliseringbeleid vanuit alle relevante beleidsterreinen.

Gesprek

Over de in de bijlage opgestelde vragen wil de VNG met u van gedachten wisselen. Graag gaan wij in gesprek met de portefeuillehouder en de ambtenaar die inzicht kunnen verschaffen in het (te ontwikkelen) gemeentelijke polarisatie en radicaliseringbeleid.

Tot Slot

Binnenkort wordt u benaderd door mevrouw Assen voor een afspraak. Indien u vragen heeft, kunt u telefonisch contact opnemen met mevr. mr. J.E. Overdijk-Francis, T: 070 3738027.

Wij hopen dat u ons ter wille wilt zijn.

Hoogachtend,
Vereniging van Nederlandse Gemeenten

drs. C.J.G.M. de Vet,
lid directieraad

MEMO

aan	doorkiesnummer	afschrift aan
Deelnemende gemeenten	070-3738006	Joyce Overdijk-Francis
van	bijlage(n)	Marianne Schrijver
Natalie Assen	1	datum
		3 november 2009

Onderwerp: Vragenlijst gesprek i.v.m. project polarisatie en radicalisering

Aanleiding

In het actieplan polarisatie en radicalisering 2007-2011 van het Rijk krijgt het lokale niveau een centrale rol toebedeeld. De gemeente vervult hierbinnen de regiefunctie. De complexiteit van het probleem zorgt echter voor een aantal knelpunten om tot een adequate lokale aanpak te komen. Om gemeenten zo effectief mogelijk te kunnen ondersteunen bij het vormgeven van een aanpak heeft de VNG ondersteuning aangeboden.

Doel

Doelstelling is gemeenten te ondersteunen bij de aanpak van polarisatie en radicalisering en het structureel vorm en inhoud te geven aan dit beleidsterrein.

Aanpak

Wij richten ons hierbij eerst op het neerzetten van een visie op deze thematiek. Een visie die aansluit bij de mogelijkheden, maar ook onmogelijkheden van de gemeentelijke praktijk. Voor de totstandkoming van deze visie hebben wij gekozen voor een intensieve persoonlijke benadering van een aantal gemeenten.

Op basis van onderstaande vragenlijst wordt met u een gesprek gevoerd. Doel van deze benadering is om inzicht te krijgen in de visie van de gemeenten op een gemeentelijk polarisatie- en radicaliseringbeleid vanuit alle relevante beleidsterreinen.

Vragenlijst

De onderstaande vragenlijst dient als leidraad voor het gesprek. De lijst bestaat uit vijf onderdelen: *'inzicht in de problematiek'*, *'beleid en maatregelen'*, *'samenwerking en uitvoering'*, *'knelpunten en goodpractices'* en *'ondersteuning'*. Wij zouden het op prijs stellen als u feitelijke informatie voor zover mogelijk schriftelijk beschikbaar wilt stellen.

I. INZICHT IN DE PROBLEMATIEK

1. Hebt u signalen ontvangen van rechtsradicalisering, moslimradicalisering en/of dierenrechtenactivisme in uw gemeente?
2. Heeft u zicht op rechtsradicalisering, moslimradicalisering en/of dierenrechtenactivisme in uw gemeente?
3. Welke instanties verschaffen u dit inzicht?
4. Welke instanties richten zich op de aanpak?
5. Welke instanties richten zich op het voorkomen van polarisatie en radicalisering in uw gemeente?
6. Met welke regelmaat ontvangt u signalen en informatie?

II. BELEID EN MAATREGELEN

7. Wie wordt in de gemeente geïnformeerd over polarisatie en radicalisering?
8. Ervaart het college van B&W polarisatie en radicalisering als belangrijk verschijnsel?
9. Ervaart de gemeenteraad polarisatie en radicalisering als belangrijk verschijnsel?
10. Wat is in uw perceptie de rol van de gemeenten bij het tegengaan van polarisatie

en radicalisering?

11. Wie zou in uw visie portefeuillehouder moeten zijn en waarom?
12. Binnen welke portefeuille zou polarisatie en radicalisering moeten vallen?
 - a. OOV
 - b. Jeugd
 - c. Integratie
 - d. WMO
 - e. anders
13. Heeft u beleid dat gericht is op het tegengaan van polarisatie en radicalisering?
14. Indien dit het geval is, waar heeft u dit beleid dan ondergebracht?
 - a. OOV
 - b. Jeugd
 - c. Integratie
 - d. WMO
 - e. anders
15. Hebt u maatregelen getroffen voor de aanpak van polarisatie en radicalisering?
16. Hebt u projecten voor de aanpak van polarisatie en radicalisering
17. Hebt u budget gereserveerd voor de aanpak van polarisatie en radicalisering? Zo ja, uit welk budget?
 - a. OOV
 - b. Jeugd
 - c. Integratie
 - d. WMO
 - e. anders

III SAMENWERKING EN UITVOERING

18. Werkt u samen met andere gemeenten in de aanpak van polarisatie en radicalisering?
19. Op welke manier werkt u samen met andere gemeenten op dit onderwerp?
20. Welke organisaties zijn op uitvoerend niveau betrokken bij de aanpak?
21. Welke vormen van samenwerking heeft u als gemeente met externe partners?
22. Welke rol speelt de gemeente in de samenwerking met externe partners?
23. Wie zijn de samenwerkende partners in uw gemeente?

IV KNELPUNTEN EN GOOD PRACTICES

24. Welke knelpunten ervaart u in de aanpak?
25. Welke knelpunten ervaart u in de samenwerking met andere gemeenten?
26. Welke knelpunten ervaart u in de samenwerking met uitvoerende instanties?
27. Welke inhoudelijke knelpunten ervaart u?
28. Is uw gemeente een good practice? En zo ja, waarom?
29. Zo nee, kent u een gemeente die u als good practice zou beoordelen? En waarom?

V ONDERSTEUNING

30. Hebt u behoefte aan ondersteuning van de VNG?
31. Zo ja, op welk van de beleidsonderwerpen?

BIJLAGE 2

Geïnterviewde gemeenten

Gemeente Krimpen aan den IJssel
Burgemeester
M.J.D. Jansen

Gemeente Roermond
Burgemeester
H.M.J.M. Van Beers

Wethouder
W. Kemp

Beleidsmedewerker kabinetszaken
E. Wassenberg

Gemeente Almere
Plaatsvervangend afdelingshoofd kabinet en veiligheid
Mr. Drs. M.A. van Kooten

Gemeente Alkmaar
Ketenmanager Veiligheidshuis Alkmaar
Ir. J. Mölck

Gemeente Hardenberg
Coördinator Veiligheid en Openbare Orde
H. Nieboer

Gemeente Dronten
Burgemeester
Mr. A.B.L. de Jonge

Gemeente Hengelo
Beleidsmedewerker Maatschappelijke Ontwikkeling
L. Kendle, Msc

Gemeente Winterswijk
Beleidsmedewerker Veiligheid, Ruimtelijke Ordening en Milieu
R. Hartman

Gemeente Dordrecht
Beleidsmedewerker
A.S. Wolt

Beleidsmedewerker
L.D. Marchena

Gemeente Deventer
Burgemeester
Ir. A.P. Heidema

Clustermanager veiligheid, toezicht en vergunningen
F.E. Stein

Gemeente Barendrecht
Beleidsmedewerker openbare orde en veiligheid en bestuurszaken
Drs. J. Elshof

Daarnaast zijn (telefonische) interviews afgenomen met bestuurders en ambtenaren uit de gemeenten:

Het Bildt
Son en Breugel
Boxtel
Goirle
Rheden
Duiven
Mill en St. Hubert
Ubbergen
Geertruidenberg
Someren
Hulst
Soest
Enkhuizen
Uithoorn
Oldenbroek
Bloemendaal
Winsum
Eemnes
Albrandswaard
Andijk
Wieringemeer
Zijpe
Doesburg
Vaals
Bernheze
Wormerland
Heiloo
Groesbeek
Boekel
Dalftsen
Nederbetuwe
Waddinxveen
Renkum
Littenseradiel
Nederlek
Sluis
Zoeterwoude

BIJLAGE 3

Informatie

Op 22 januari 2010 heeft VNG het project polarisatie en radicalisering geïntroduceerd op de website van de VNG. Informatie hierover kunt u vinden via www.vng.nl/eCache/DEF/93/533.html.

Regeling

Het VNG project is tot stand gekomen met subsidie vanuit het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Subsidiering

Vanuit het actieplan polarisatie en radicalisering 2007-2011 bestaan er voor gemeenten mogelijkheden voor cofinanciering vanuit het Rijk. Omdat de aanpak van polarisatie en radicalisering vooral op lokaal niveau zal moeten plaatsvinden, is het voor gemeenten mogelijk om cofinanciering aan te vragen. Meer informatie hierover kunt u vinden via www.nuansa.nl.